

ALEKSANDRA KRAWCZYK¹

ZABÓJSTWO JAKO PRZEDMIOT BADAŃ KRYMINOLOGICZNYCH

HOMICIDE AS A SUBJECT OF CRIMINOLOGICAL RESEARCH

Streszczenie W pracy szczególną uwagę poświęcono zjawisku zabójstw – ich definicji prawnej i różnicy względem pojęcia morderstwa. Dokonano klasyfikacji zabójstw z uwzględnieniem motywacji sprawcy, relacji z ofiarą oraz sposobu działania. Uzupełnieniem rozważań teoretycznych jest analiza statystyczna zabójstw w Polsce w latach 2000–2024, która wykazała m.in. spadek liczby podejrzanych w ostatnich latach. Praca ukazuje, że interdyscyplinarne podejście do badania zabójstw, łączące teorię z praktyką, jest niezbędne dla skutecznego funkcjonowania systemu karnego.

Słowa kluczowe: zabójstwo; morderstwo; kwalifikacje przestępstw; modus operandi; motywy zabójstw; analiza zabójstw

Abstract. The paper focuses on the phenomenon of homicide – its legal definition and its distinction from the concept of murder. Homicides are classified based on the perpetrator's motivation, relationship with the victim, and modus operandi. The theoretical considerations are complemented by a statistical analysis of homicides in Poland between 2000 and 2024, which reveals, among other things, a decline in the number of suspects in recent years. The paper demonstrates that an interdisciplinary approach to homicide research, combining theory with practice, is essential for the effective functioning of the criminal justice system.

Keywords: homicide; murder; crime classification; modus operandi; motives for homicides; homicide analysis

¹ Mgr Aleksandra Krawczyk.

Artykuły są objęte licencją Creative Commons Uznanie autorstwa –Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

Wstęp

Celem niniejszej części pracy jest przedstawienie oraz pogłębiona analiza zagadnień związanych z problematyką zabójstw. Składa się ona z trzech zasadniczych segmentów, z których każdy koncentruje się na innym aspekcie tego przestępstwa. W publikacji podjęto próbę odpowiedzi na kilka pytań badawczych: Jaka jest różnica między pojęciem zabójstwa a pojęciem morderstwa? Jak wyglądały zmiany w latach 2000-2024 tymczasowo aresztowanych i skazanych za przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu?

W pierwszej kolejności dokonano rozróżnienia pomiędzy pojęciami „zabójstwo” a „morderstwo”, wskazując na ich definicyjne oraz prawne odrębności, a także przedstawiono podstawowe typologie zabójstw występujące w literaturze kryminologicznej i praktyce śledczej.

Następnie omówione zostały motywy i przyczyny leżące u podstaw dokonywania zabójstw, z uwzględnieniem uwarunkowań sprawców w opinii B. Hołysta i T. Tomaszewskiego. W tej części szczególny nacisk położono na modus operandi, czyli charakterystyczny sposób działania sprawców, co pozwala lepiej zrozumieć dynamikę tego typu przestępstw.

Ostatnia część ma charakter empiryczny – zawiera analizę statystyczną wybranych przypadków zabójstw w latach 2000-2024, dzięki której możliwe jest uchwycenie pewnych prawidłowości, trendów oraz odchyleń od normy w zachowaniach sprawców. Przedstawione dane oraz ich interpretacja stanowią podstawę do wyciągnięcia wniosków, które będą rozwijane w dalszej części publikacji.

1. Zabójstwo a morderstwo i ich rodzaje

Pojęcie morderstwa i zabójstwa często są traktowane synonimicznie, aczkolwiek błędne jest używanie ich zamiennie. Ciężko jest zdobyć definicje morderstwa a w polskim Kodeksie Karnym nie jest on wspomniany, a jest jedynie o zabójstwie. Szukając definicji zabójstwa najczęściej można spotkać się z tym, że jest to przestępstwo polegające na umyślnym pozbawieniu człowieka życia².

Jacek Czabański w swoim artykule o „Zagrożenie karą oraz orzecznictwo za najpoważniejsze przestępstwa w ujęciu międzynarodowym” porównuje prawa karne kontekście pozbawienia życia w Anglii, Francji, Niemczech, USA i Polski. Dzięki temu artykułowi możemy wyciągnąć różnicę i ogólną definicję morderstwa a zabójstwa. Morderstwo jest to przestępstwo z bezdusznym pozbawieniem człowieka życia, mająca na celu zaspokojenie żądzy

² Encyklopedia PWN – *Zabójstwo*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/zabojstwo;3999672.html> (Dostęp: 12.03.2025).

mordu, pożądania seksualnego i innych nie akceptowanych społecznie norm moralnych i etycznych. Natomiast zabójstwo jest to pozbawienie życia poprzez nieumyślne działanie, które może być dodatkowo uzasadnione stanem emocjonalnym lub psychicznym po stronie sprawcy³. Warto dodać, że morderstwo to inaczej typ kwalifikowany zabójstwa, co oznacza, że morderstwo może być zabójstwem, ale zabójstwo nie może być morderstwem.

W zależności od okoliczności, zamiaru sprawcy oraz społecznej szkodliwości czynu wyróżnia się siedem typów kwalifikowanych przestępstwa zabójstw: w Art. 148 § wymieniono ze szczególnym okrucieństwem, w związku z wzięciem zakładnika, zgwałceniem albo rozbojem, w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie, z użyciem materiałów wybuchowych oraz w Art. 148 §3 zabicie jednym czynem więcej niż jedną osobę, wcześniej-sze prawomocne skazanie za zabójstwo oraz gdy ofiarą był funkcjonariusz publiczny, a do jego zabójstwa doszło w związku z pełnieniem przez niego obowiązków służbowych związanych z ochroną bezpieczeństwa ludzi lub z ochroną bezpieczeństwa lub porządku publicznego⁴.

1. Pierwszym rodzajem w art. 148 §2 pkt 1 kk uregulowano zabójstwo ze szczególnym okrucieństwem. Sprawca zadaje ofierze nadmierne cierpienie przed śmiercią, np. poprzez tortury, długotrwałe znęcanie się. Przykład: Morderstwo, w którym ofiara jest celowo raniona wielokrotnie, zanim umrze, lub gdy sprawca przedłuża jej agonię.
2. Drugim rodzajem typu kwalifikowanego zabójstwa jest czyn popełniony w związku z wzięciem zakładnika (art. 252), zgwałceniem (art. 197) albo rozbojem (art. 280), zawarty w art. 148 § 2 pkt 2 kk. Obejmuje sytuacje, gdy sprawca zabija np. porwaną osobę, ofiarę napadu lub zgwałcenia. Przykład: Sprawca porywa zakładnika i w trakcie negocjacji zabija go dla zastraszenia policji.
3. Trzecim rodzajem, które wyróżniono w polskim kodeksie karnym jest zabójstwo w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie. Przestępstwo zawarto w art. 148 § 2 pkt 3 kk. Obejmuje przypadki, w których sprawca kieruje się wyjątkowo nagannymi pobudkami, np. morduje dla własnej przyjemności, z nienawiści, dla rozrywki. Przykład: Morderstwo popełnione z pobudek rasistowskich lub zabójstwo „dla adrenaliny”.
4. Czwartym rodzajem zabójstwa ciężkiego jest czyn z użyciem materiałów wybuchowych, który określono w art. 148 § 2 pkt 4 kk. Chodzi o zabójstwa dokonane np. przy użyciu bomb, granatów lub innych

³ J. Czabański, *Zagrożenie karą oraz orzecznictwo za najpoważniejsze przestępstwa w ujęciu międzynarodowym*, „Prokuratura i prawo”, nr 1/2008 s. 100-107.

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny (Dz.U. 2024.17 tj.) Art. 148.

środków powodujących eksplozję. Przykład: Zamach bombowy na budynku, w którym giną ludzie.

5. Piątym rodzajem z art. 148 §3 jest zabójstwo więcej niż jednej osoby. Sprawca zabija co najmniej dwie osoby – jednocześnie lub w krótkim odstępie czasu. Przykład: Sprawca strzela do kilku osób w miejscu publicznym, powodując wiele ofiar śmiertelnych.
6. Szóstym rodzajem z art. 148 §3 jest zabicie przez sprawcę, który był wcześniej prawomocnie skazany za zabójstwo. Sprawca musi wcześniej zostać skazany prawomocnym wyrokiem za zabójstwo. Ponowna zbrodnia nie musi mieć związku z wcześniejszą – liczy się fakt, że sprawca już raz został ukarany za morderstwo, a mimo to ponownie popełnił ten czyn. Przykład: Sprawca odbył wyrok np. 15 lat, zostaje warunkowo zwolniony, ale wkrótce po wyjściu dokonuje kolejnego zabójstwa.
7. Siódmym rodzajem z art. 148 §3 jest Zabójstwo funkcjonariusza publicznego podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych. Dotyczy morderstwa popełnionego na funkcjonariuszu publicznym (np. policjancie, prokuratorze, sędzim, strażniku więziennym), gdy ofiara wykonuje swoje obowiązki lub zabójstwo ma związek z jej funkcją. Przykład: Zabicie policjanta podczas interwencji.

Za te typ zabójstwa grozi kara od 15 lat do dożywotniego pozbawienia wolności.

Dochodzi jeszcze natomiast zabójstwo uprzywilejowane (art. 148 §4 k.k.) Tzw. „zabójstwo w afekcie”, czyli zabójstwo pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami. Kara: od 1 roku do 10 lat pozbawienia wolności⁵.

Odmiany uprzywilejowane zabójstwa wyodrębnione jako osobne typy dzieciobójstwa, zabójstwa eutanatycznego i nieumyślne spowodowanie śmierci zostały ponadto usytuowane w art. 149, 150 i 155 k.k.

1. Dzieciobójstwo (art. 149 k.k.) Popełnione przez matkę na dziecku w okresie porodu, pod wpływem jego przebiegu. Kara: od 3 miesięcy do 5 lat więzienia.
2. Eutanazja (zabójstwo na życzenie) – art. 150 k.k. Zabójstwo na życzenie i z litości. Zagrożone karą od 3 miesięcy do 5 lat więzienia.
3. Nieumyślne spowodowanie śmierci (art. 155 k.k.) Gdy sprawca nie chciał zabić, ale przez swoje nieostrożne lub lekkomyślne działanie doprowadził do śmierci innej osoby. Kara: od 3 miesięcy do 5 lat więzienia⁶.

⁵ Ibidem, art. 148.

⁶ Ibidem, art. 149, 150, 155.

2. Motywy i przyczyny zabójstw (modus operandi sprawców zabójstw)

W niniejszym podrozdziale analizie poddano motywy, czyli przyczyny psychologiczne, społeczne i ekonomiczne, które skłaniają sprawców do popełnienia czynu zabronionego, oraz modus operandi – sposób działania sprawcy w trakcie zabójstwa.

W polskim systemie prawnokarnym motywy przestępstwa rozumiane są zasadniczo jako określone stany psychiczne sprawcy. Kodeks karny wyraźnie wskazuje m.in. na motywację w postaci chęci osiągnięcia korzyści, natomiast w orzecznictwie Sądu Najwyższego pojawiają się również inne emocjonalne i psychiczne przesłanki, takie jak gniew, zazdrość, litość, dążenie do zysku, chęć uzyskania korzyści majątkowej czy też zamiar ochrony uzasadnionego interesu. W tym ujęciu motywy przestępczego działania sprowadzają się do wewnętrznych przeżyć, emocji oraz ukierunkowanych dążeń jednostki.

Motywacje sprawców zabójstw oraz ich uwarunkowania psychologiczne nie poddają się jednoznacznej klasyfikacji. Geneza aktu zabójstwa bywa wieloczynnikowa, obejmując m.in. emocjonalny stosunek do ofiary, trudności ekonomiczne, zaburzenia psychiczne, presję środowiskową oraz inne determinanty psychospołeczne. Przebieg zdarzenia nie zawsze przyjmuje formę zaplanowaną i zorganizowaną – nierzadko dochodzi do niego w wyniku eskalacji konfliktu bądź gwałtownej reakcji emocjonalnej. W następstwie popełnienia czynu, sprawcy podlegają odpowiedzialności karnej, przy czym prawo karne różnicuje przypadki zabójstwa umyślnego od tych dokonanych pod wpływem silnego wzburzenia, uzasadnionego okolicznościami. Polski system penitencjarny przewiduje w takich sytuacjach kary pozbawienia wolności w wymiarze do 10 lat, od 12 do 25 lat, bądź dożywotniego pozbawienia wolności⁷.

B. Hołyst wskazuje, że motyw stanowi istotny element w procesie wykrywania sprawców zabójstw. Jego znaczenie wynika z dwóch zasadniczych przesłanek: z jednej strony determinuje on sposób działania sprawcy, z drugiej zaś jego identyfikacja przez organy ścigania umożliwia skuteczną selekcję potencjalnych podejrzanych⁸.

B. Hołyst wymienia 7 motywów ludzkiego działania, które mogą kształtować się pod wpływem różnorodnych czynników, w tym:

1. Niezaspokojenie potrzeb biologicznych – organizm ludzki wyposażony jest w mechanizmy reagujące na deficyty substancji i warunków niezbędnych do życia, zdrowia oraz przetrwania gatunku. Wykrycie takie-

⁷ D. Skrzypiński, *Przestępstwo a zabójstwo w ujęciu Psychologicznym*, „Kortowski Przegląd Prawniczy”, s. 43-47.

⁸ B. Hołyst, *Motywy zabójstw*, NP 1965, nr 1, s. 17.

- go braku skutkuje uczuciem dyskomfortu i wewnętrznego napięcia, często trudnego do jednoznacznego określenia.
2. Niezaspokojenie potrzeb psychicznych – motywacja może wynikać również z frustracji powstałej na tle emocjonalnym, np. w wyniku samotności, wykluczenia, utraty więzi społecznych czy obniżenia pozycji w grupie. Takie stany generują napięcie, niepokój i poczucie braku.
 3. Aktywacja wzorców afektywnych – zarówno negatywne bodźce (wywołujące ból, strach czy przykrość), jak i pozytywne (pobudzające pożądanie, przyjemność) mogą wpływać na kształtowanie motywów, ukierunkowując jednostkę na unikanie cierpienia lub dążenie do wzmocnienia kontaktu z określonym obiektem.
 4. Wpływ czynników zakłócających funkcjonowanie poznawcze i praktyczne – napięcia motywacyjne mogą być generowane przez takie zjawiska jak stres, konflikt, frustracja czy zagrożenie cenionych wartości, co skutkuje silnym i często długotrwałym niepokojem emocjonalnym.
 5. Formułowanie celów przez jednostkę lub osoby trzecie – motywy mogą pojawiać się, gdy osoba zauważa, że rzeczywistość odbiega od przyjętych norm i standardów, lub gdy w ciągu podejmowanych działań brakuje określonego elementu. Warunkiem powstawania takich motywów jest ukształtowanie systemu wartości, umożliwiającego definiowanie celów i standardów działania.
 6. Aktywizacja zainteresowań – może być wynikiem zarówno bodźców zewnętrznych, jak i wewnętrznych procesów poznawczych związanych z przetwarzaniem informacji.
 7. Aktywizacja wartości – następuje w sytuacji, gdy jednostka dostrzega zagrożenie dla ważnych dla niej wartości lub pojawia się możliwość rozszerzenia ich wpływu⁹.

B. Hołyst podkreśla, że stopień uświadomienia sobie przez człowieka własnych motywów może być różny. W sytuacjach niskiego poziomu świadomości jednostka może jedynie odczuwać niejasny niepokój, niezadowolenie lub poczucie braku, nie identyfikując jednoznacznie ich źródła.

Natomiast T. Tomaszewski opracował 6 czynników, które pomagają w ustaleniu motywów. Należą do nich:

1. Inicjatywy – działania niezaplanowane przez obowiązujące przepisy, regulaminy czy wymagania roli,

⁹ B. Hołyst, *Psychologia kryminalistyczna*, Warszawa 2004, s. 157.

2. Preferencje – zachowania w sytuacjach o ograniczonej liczbie możliwych wyborów, gdzie jednostka decyduje się na określone opcje; analizujemy, które cechy tych możliwości wpływają na decyzję,
3. Opory – działania sprzeczne z oczekiwaniami lub naciskami zewnętrznymi; zwracamy uwagę na cechy wspólne tych bodźców, które wywołują opór,
4. Konflikty – sytuacje, w których jednostki podejmują działania skierowane przeciwko innym lub przeciwdziałają ich działaniom; analizujemy, jakie cechy lub zachowania drugiej strony inicjują konflikt,
5. Tendencyjność ocen lub opinii – skłonność do formułowania ocen w sposób ukierunkowany; ich analiza może ujawniać ukryte intencje,
6. Selekcja i organizacja informacji – sposób doboru i przedstawiania faktów podczas opisywania zdarzeń; analiza tych procesów może wskazywać na ukryte motywy¹⁰.

Według T. Hanausek „Modus operandi jest to szczególny, charakterystyczny i z reguły powtarzalny taki sposób zachowania się sprawcy, w którym odbijają się indywidualne cechy, właściwości i możliwości człowieka, który ten sposób stosuje”¹¹.

Modus operandi w kryminalistyce rozumiany jest w sposób szeroki – odnosi się nie tylko do samego sposobu popełnienia przestępstwa, ale także do jego konsekwencji, takich jak pozostawione ślady, a także do zachowań sprawcy zarówno przed dokonaniem czynu (np. sposób jego przygotowania), jak i po nim (np. metoda ukrycia zdobyczy). Wszystkie te elementy muszą jednak pozostawać w ścisłym związku z przestępstwem. Znaczenie modus operandi dla kryminalistyki, zwłaszcza w kontekście wykrywania sprawców, jest bardzo duże. Jeśli dany sposób działania powtarza się w różnych przypadkach, można podejrzewać, że przestępstwa mogły zostać popełnione przez tę samą osobę. Jeżeli natomiast konkretny modus operandi został wcześniej zidentyfikowany i powiązany z określoną osobą – np. uprzednio zatrzymaną za przestępstwo dokonane w ten sposób – można w toku analizy założyć, że ta sama osoba może być sprawcą kolejnych przestępstw o identycznym schemacie działania.

Powtarzalność zachowań i charakterystyczne cechy osobowości odróżniają człowieka od innych, sprawiając, że wykonuje on te same czynności w sposób unikalny dla siebie. Sprawca często powiela określony sposób działania, gdyż zapewnia mu to poczucie skuteczności i bezpieczeństwa. Powtarzanie tych samych metod może wynikać również z ich zautomatyzowania, które staje się

¹⁰ T. Tomaszewski, *Ślady i wzorce*, Warszawa 1984, s. 100.

¹¹ T. Hanausek, *Kryminalistyka Zarys wykładu*, wydanie II, Kraków 1997, s. 39.

dla sprawcy nawykiem. Modus operandi opiera się zatem na perseweracji – skłonności do wykorzystywania tych samych technik przestępczych. W kontekście działań przestępczych wyróżnia się:

1. perseverantia subiecti – powtarzalność w wyborze ofiary,
2. perseverantia modi specialis – konsekwentny wybór określonych czynności podczas przestępstwa,
3. perseverantia instrumenti – dobór tych samych narzędzi,
4. perseverantia obiecti – powtarzalność rodzaju obiektu przestępstwa,
5. perseverantia loci – działanie w tych samych miejscach¹².

Na podstawie przeanalizowanych przypadków zabójstw popełnianych przez kobiety można wyróżnić kilka grup motywacji, takich jak strach, poczucie krzywdy, seksualność, korzyści finansowe oraz zaburzenia patologiczne. W oparciu o modus operandi zabójczyń, można je sklasyfikować w cztery kategorie:

1. Czarna wdowa – kobieta, która nawiązuje relacje z mężczyznami, a następnie pozbawia ich życia, aby przejąć ich majątek lub uzyskać odszkodowanie. Jej ofiarami są nie tylko partnerzy, ale i bliscy krewni, a motywacją są czysto rabunkowe pobudki.
2. Anioł śmierci – kobieta pełniąca funkcję opiekunki, np. pielęgniarki, która pozbawia życia swoich podopiecznych.
3. Krwawa opiekunka – sprawczyniami są kobiety zajmujące się osobami starszymi, niepełnymi lub dziećmi. Motywacją zabójstw jest najczęściej korzyść finansowa, a ofiarami bywają także własne dzieci.
4. Jadowita gospodyni – kobieta, której ofiarami są pracodawcy. Cechuje ją mobilność i częsta zmiana miejsca zamieszkania, co utrudnia jej identyfikację i ujęcie¹³.

Przykładową czarną wdową była Tillie Klimek (Teofila Gburek) urodzona w Polsce, która w czasie zaborów niemieckich przeprowadziła się wraz z rodziną do Chicago. Bez skrupułów zabijała mężów by zyskać na tym finansowo. Dodatkowo doszły ofiary z sąsiadów, zwierzęta i kobiety o które była zazdrosna. Podczas śledztwa rozpoczęto ekshumacje zwłok z którego wyszło, że ofiary były zatrute od arszeniku. W trakcie przesłuchań ustalono, że działała wspólnie z kuzynką Nellie Kulik. Prokurator oskarżył Klimek

¹² M. Sąsiada, *Modus operandi jako środek identyfikacji sprawcy przestępstwa*, Katedra Doktryn Politycznych i Prawnych WPAiE UW, Samorząd Studencki Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008, s. 210-211.

¹³ A. Gawenda, *Etiologia popełniania zabójstw przez kobiety*, Wrocław 2014, s. 21.

o otruciu 20 osób, z czego 13 poniosło śmierć. Sąd skazał Tillie i Nellie na karę dożywotniego pozbawienia wolności¹⁴.

Przykładem Anioła śmierci w Polsce jest Maciej D. pielęgniarz na Oddziale Intensywnej Opieki Medycznej szpitala wojewódzkiego w Poznaniu, został przyłapany na gwałcie na 70-letniej pacjentce Mirosławie W., która wkrótce po tym zdarzeniu zmarła. W związku z podejrzeniami, że śmierć mogła być spowodowana podaniem zastrzyku, pielęgniarki pobrały próbki krwi zmarłej i przekazały je do laboratorium. Analiza wykazała obecność chlorku potasu, substancji, która w wysokim stężeniu może wywołać zatrzymanie akcji serca. Z uwagi na liczne zgony pacjentek podczas dyżurów Macieja D., personel szpitala nadał mu przydomek „Anioł Śmierci”. W toku postępowania śledczego przeanalizowano dokumentację medyczną, identyfikując ponad 30 podejrzanych zgonów kobiet na oddziale, gdzie pracował oskarżony. Mimo planów ekshumacji ciał biegli uznali, że nie ma możliwości wykrycia śladów chlorku potasu po tak długim czasie. Ostatecznie Maciej D. został skazany na 25 lat pozbawienia wolności za gwałt i zabójstwo Mirosławy W. oraz molestowanie innej pacjentki.¹⁵

Krwawą opiekunką jest Dagmar Overbye, pochodząca z Danii. Założyła agencję adopcyjną i zaczęła przygarniać niechciane dzieci. Caroline która zamieściła w gazecie ogłoszenie, że poszukuje rodziny zastępczej dla swojego dziecka z czasem chciała odzyskać je od Dagmary bezskutecznie zgłosiła sprawę na policję. Stróże prawa zapukali do mieszkania Dagmar Overbye i dokładnie je przeszukali. Wtedy dokonali makabrycznego odkrycia. W piecu znaleźli resztki dziecięcych ubranek, a także kości niemowląt. Podczas rozpoczęcia śledztwa Dagmara od razu przyznała się do zabójstwa 16 niemowląt. Nieoczekiwanie jej się poszczęściło. Ponieważ stróże prawa odnaleźli szczątki zaledwie dziewięciorga dzieci, kobieta została oskarżona o zabójstwo tylko tych dziewięciorga niemowląt. Jednak niektórzy z oskarżycieli utrzymywali, że kobieta zamordowała aż 25 noworodków, w tym swoje własne dziecko¹⁶.

¹⁴ P. Chodyniecki, „Tillie” Klimek – polska czarna wdowa, *Ciekawostki historyczne*, 28.09.2021, <https://ciekawostkihistoryczne.pl/2021/09/28/tillie-klimek-polska-czarna-wdowa-ta-psychopatycznatrucicielka-seryjnie-mordowala-mezow/#:~:text=Prorocze%20sny%20oraz%20tajemnicze%20zgony%20poprzedzone%20ciężkimi,wzajemnością%20-%20ofiara%20strzały%20amora%20padł%20Józef> (Dostęp: 09.05.2025).

¹⁵ J. Piasecka-Gabryel, *Pielęgniarz ze szpitala w Poznaniu gwałcił i mordował. Nadal nie wiadomo, ile osób uśmiercił "Anioł Śmierci"*, 01.08.2024, <https://nowiny24.pl/piellegniarz-ze-szpitala-w-poznaniugwalcil-i-mordowal-nadal-nie-wiadomo-ile-osob-usmiercil-anioł-smierci/ar/c1-17658015> (Dostęp: 09.05.2025).

¹⁶ Ofeminin.pl, „Opiekunka dusiła, topiła i paliła dzieci żywcem. W piecu znaleźli kości niemowląt” <https://www.ofeminin.pl/czas-wolny/opiekunka-dusiła-topiła->

3. Analiza statyczna wybranych przypadków zabójstw

Zabójstwo, jako najcięższe przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu, stanowi istotny przedmiot badań kryminologicznych. Analiza statystyczna tego zjawiska pozwala nie tylko na określenie skali i dynamiki przestępstw z art. 148 Kodeksu karnego, ale również na identyfikację grup szczególnie narażonych na udział w tego typu czynach oraz oceny skuteczności organów ścigania. W niniejszej części pracy dokonano porównawczej analizy statystycznej na podstawie danych Służby Więziennej dotyczących zabójstw. Uwzględniono dwa zestawy danych:

1. Dane Służby Więziennej tymczasowo aresztowanych i skazanych za przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (art. 148 kk) w latach 2020-2024, które obejmują informacje o ogólnej liczbie skazanych i tymczasowo aresztowanych, z podziałem na kobiety, mężczyzn oraz młodocianych¹⁷. (Tab. 1).
2. Dane Służby Więziennej za okres 2000-2004, które pozwalają na analizę długoterminowych trendów i identyfikację ewentualnych zmian w strukturze demograficznej osób skazanych i tymczasowo aresztowanych za zabójstwa¹⁸. (Tab. 2).

Porównanie danych z różnych okresów umożliwia ocenę efektywności działań prewencyjnych i ścigania zabójstw. Analiza obejmuje nie tylko liczbę sprawców, ale również strukturę demograficzną skazanych na przestrzeni lat.

Tabela 1 Dane Służby Więziennej tymczasowo aresztowanych i skazanych wg przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (art. 148 kk) w latach 2020-2024

Rok	Podejrzani ogółem	Kobiety	Młodociani	Mężczyźni
2024	5243	467	60	4716

i-palila-dzieci-zywcem-w-piecu-znalezli<https://www.ofeminin.pl/czas-wolny/opiekunka-dusila-topila-i-palila-dzieci-zywcem-w-piecu-znalezli-kosci-niemowlat/378fzrlkosci-niemowlat/378fzrl> 18 listopada 2022, (Dostęp 09.05.2025).

¹⁷ Służba więzienna, *Statystyka roczna 2020-2024*, <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna> (Dostęp: 13.05.2025).

¹⁸ Służba więzienna, *Statystyka roczna 2000-2004*, <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna> (Dostęp: 13.05.2025).

2023	5332	427	74	4831
2022	5408	468	66	4874
2021	5464	491	60	4913
2020	5562	493	55	5014

Źródło: Archiwum prywatne

Analiza statystyczna danych dotyczących tymczasowo aresztowanych i skazanych za przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w latach 2020-2024 (Tab. 1). W oparciu o dane dotyczące liczby osób tymczasowo aresztowanych oraz skazanych za przestępstwa z art. 148 Kodeksu karnego (zabójstwo) w latach 2020-2024, można zauważyć kilka istotnych trendów, które rzucają światło na zmiany w strukturze przestępczości oraz w sposobie karania sprawców.

1. Zmiany liczby ogólnej aresztowanych/skazanych – W latach 2020-2024 odnotowano spadek liczby ogólnej osób tymczasowo aresztowanych lub skazanych za zabójstwo. Liczba ta zmniejszyła się o 319 osób, z 5562 osób w 2020 roku do 5243 osób w 2024 roku. Spadek ten może świadczyć o zmniejszeniu liczby popełnianych zabójstw lub większej skuteczności w prewencji przestępczości.
2. Struktura demograficzna: kobiety, mężczyźni i młodociani – Analizując dane dotyczące płci oraz wieku osób skazanych lub tymczasowo aresztowanych, można zauważyć następujące tendencje:
 - Kobiety: Liczba kobiet w tej grupie wahała się od 493 w 2020 roku do 467 w 2024 roku, co daje spadek o 26 osób. Kobiety stanowiły około 8-9% ogólnej liczby osób skazanych lub tymczasowo aresztowanych, co pokazuje, że kobiety stanowią mniejszość wśród sprawców przestępstw zabójstw.
 - Mężczyźni: Wśród skazanych i tymczasowo aresztowanych dominują mężczyźni, którzy w 2020 roku stanowili 5014 osób, a w 2024 roku ich liczba spadła do 4716. Jest to spadek o 298 osób, co stanowi około 5,95% zmniejszenia liczby mężczyzn w tej grupie.

- Młodociani: Liczba młodocianych, którzy zostali tymczasowo aresztowani lub skazani za zabójstwo, wahała się w granicach 55-74 osób rocznie. W 2024 roku liczba młodocianych wynosiła 60 osób, co oznacza spadek o 14 osób w porównaniu do 2020 roku. Młodociani stanowią zaledwie 1% ogólnej liczby osób w tej grupie, co wskazuje na ich marginalną obecność wśród sprawców przestępstw zabójstw.
3. Tendencje i wnioski z danych - Spadek liczby ogólnej osób aresztowanych lub skazanych za zabójstwo w latach 2020-2024 może wskazywać na kilka kluczowych kwestii:
- Zmniejszenie liczby zabójstw – Spadek może sugerować, że liczba zabójstw w Polsce w tym okresie zmniejszyła się, co może być wynikiem poprawy skuteczności działań prewencyjnych oraz wzrostu świadomości społecznej w zakresie zapobiegania przestępstwom.
 - Efektywność działań prewencyjnych – Może to również świadczyć o skuteczności działań służb porządkowych, które prowadzą efektywniejszą walkę z przestępczością, w tym przestępstwami przeciwko życiu i zdrowiu.
 - Stabilność struktury demograficznej – Choć liczba mężczyzn i kobiet się zmienia, wciąż mężczyźni stanowią zdecydowaną większość sprawców przestępstw zabójstw. Dalsza analiza może pomóc w określeniu czynników socjo-ekonomicznych lub psychologicznych, które przyczyniają się do tej nierówności.
 - Młodociani jako marginalna grupa – Liczba młodocianych przestępców jest znikoma w porównaniu z dorosłymi sprawcami, co może sugerować mniejszy wpływ młodzieży na tego rodzaju przestępczość. Mimo to, ich obecność w tej grupie nie jest bez znaczenia, a odpowiednie działania edukacyjne i prewencyjne są nadal kluczowe.
4. Podsumowanie - Dane z lat 2020-2024 wskazują na spadek liczby aresztowanych i skazanych za zabójstwa, co może świadczyć o zmniejszeniu liczby przestępstw oraz o poprawie skuteczności działań prewencyjnych i organów ścigania. Struktura demograficzna, w której dominują mężczyźni, pokazuje, że najwięcej sprawców przestępstw zabójstw to osoby dorosłe i płci męskiej, natomiast młodociani pozostają w tej grupie marginalni. Ponadto, spadek liczby młodocianych oraz kobiet może sugerować, że specyficzne polityki prewencyjne nie tylko zmniejszyły liczbę tych grup, ale również przyczyniły się do zmniejszenia ogólnej liczby zabójstw.

Tabela 2. Dane Służby Więziennej tymczasowo aresztowanych i skazanych wg przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (art. 148 kk) w latach 2000-2004

Rok	Podjejrzeni ogółem	Kobiety	Młodociani	Mężczyźni
2004	4337	433	249	3655
2003	4132	412	320	3400
2002	3744	405	744	2595
2001	3095	339	685	2071
2000	2793	141	223	2429

Źródło: Archiwum prywatne

Analiza statystyczna danych dotyczących tymczasowo aresztowanych i skazanych za przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w latach 2000-2004 (Tab. 2).

1. Zmiany liczby ogólnej aresztowanych/skazanych - Wzrost liczby ogólnej: W latach 2000-2004 obserwujemy stały wzrost liczby tymczasowo aresztowanych i skazanych za przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. W 2000 roku liczba wynosiła 2793, a w 2004 roku wzrosła do 4337, co stanowi 54% wzrostu w ciągu 5 lat.
2. Struktura demograficzna: kobiety, mężczyźni i młodociani – Analizując dane dotyczące płci oraz wieku osób skazanych lub tymczasowo aresztowanych, można zauważyć następujące tendencje:
 - Kobiety: Liczba kobiet w latach 2000-2004 tymczasowo aresztowanych/skazanych wzrosła z 141 w 2000 roku do 433 w 2004 roku, co stanowi 207% wzrostu. Mimo wyraźnego wzrostu, kobiety stanowią nadal niewielki odsetek całości (około 10% w 2004 roku). Wzrost liczby kobiet może być wynikiem zmieniającej się roli kobiet w społeczeństwie, a także rosnącej liczby przestępstw, w których biorą one udział.

- Mężczyźni: Dominują wśród osób skazanych lub aresztowanych za przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, odpowiadając za około 84% wszystkich przypadków. Wzrost liczby mężczyzn w tym okresie wynosi 50% (z 2429 w 2000 roku do 3655 w 2004 roku). Mężczyźni wciąż są główną grupą odpowiedzialną za przestępstwa tego typu, co może wynikać z czynników społecznych, ekonomicznych czy psychologicznych.
- Młodociani: Liczba młodocianych (poniżej 18. roku życia) zmniejszyła się w latach 2000–2004. W 2000 roku wynosiła 223, a w 2004 roku spadła do 249. Choć liczba młodocianych w 2004 roku jest wyższa, spadek w porównaniu z innymi grupami jest stosunkowo niewielki. Spadek liczby młodocianych może sugerować większe skutki działań prewencyjnych lub zmian w systemie resocjalizacji.

3. Tendencje i wnioski z danych:

- Tendencje wzrostu: Generalnie w latach 2000-2004 obserwujemy wzrost liczby osób aresztowanych i skazanych za przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, szczególnie wśród mężczyzn i kobiet.
- Zwiększająca się liczba kobiet: Choć kobiety nadal stanowią mniejszość, ich liczba wzrosła w szybkim tempie. Może to wskazywać na zmiany społeczne, a także na ewolucję typów przestępstw, w które mogą być zaangażowane kobiety (np. przemoc w rodzinie, zabójstwa).
- Dominacja mężczyzn: Mężczyźni pozostają główną grupą odpowiedzialną za przestępstwa tego typu, co jest zgodne z dotychczasowymi badaniami pokazującymi wyższą skłonność mężczyzn do popełniania przestępstw.
- Zmniejszająca się liczba młodocianych: Choć nieznaczna, liczba młodocianych skazanych/aresztowanych jest niższa, co może świadczyć o skuteczności działań zapobiegawczych.

4. Podsumowanie – Z danych wynika, że rosnąca liczba osób aresztowanych/skazanych, szczególnie wśród mężczyzn, może świadczyć o wzrastającej liczbie przestępstw, jednak także o rosnącej skuteczności służb ścigania. Wzrost liczby kobiet w tej grupie również zasługuje na uwagę, natomiast spadek liczby młodocianych podejrzanych może być wynikiem efektywności polityki zapobiegawczej.

Zakończenie

Przedstawiona analiza pozwala lepiej zrozumieć złożoność zjawiska zabójstwa – zarówno od strony prawnej, jak i społeczno-psychologicznej. Rozróżnienie między różnymi formami zabójstw, identyfikacja motywów spraw-

ców oraz omówienie ich sposobów działania ukazują, że za każdym przypadkiem kryje się odmienna dynamika i kontekst.

Postawione we wstępie problemy badawcze zostały zweryfikowane pozytywnie i znajdują swoje uzasadnienie w pracy.

Odpowiadając na pierwszy problem badawczy, dotyczący różnic pojęć „zabójstwo” a „morderstwo”, można stwierdzić, że w polskim systemie prawnym termin „zabójstwo” (art. 148 § 1 Kodeksu karnego) odnosi się do pozbawienia życia człowieka i obejmuje podstawową formę tego czynu. „Morderstwo” natomiast to termin potoczny, często używany w mediach, który w języku prawnym odnosi się do zabójstwa kwalifikowanego (np. ze szczególnym okrucieństwem, w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie – art. 148 § 2 Kodeksu karnego). W ujęciu praktycznym różnica ta wpływa na kwalifikację czynu oraz wysokość orzekanej kary.

Drugi problem badawczy znalazł swoje rozwiązanie w analizie, które dotyczy zmian w latach 2000-2024 tymczasowo aresztowanych i skazanych za przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. Można powiedzieć, że skala zabójstw w latach 2000-2004 była wzrostowa, co może świadczyć zarówno o intensywnych działaniach policji, jak i o skutecznym procesie wykrywczym. Natomiast w kolejnych latach odnotowano jednak stopniowy spadek liczby tego typu przestępstw, co wskazuje na poprawę bezpieczeństwa publicznego oraz utrzymującą się istotną rolę policji w przeciwdziałaniu przestępczości.

W pierwszej części skupiono się na wyjaśnieniu różnic terminologicznych i prawnych między pojęciem zabójstwa a morderstwa. Choć potocznie terminy te bywają używane zamiennie, w rzeczywistości różnią się one zarówno w znaczeniu prawnym, jak i społecznym odbiorze.

W drugim rozdziale dokonano klasyfikacji zabójstw ze względu na różne kryteria, m.in. ich motywację, sposób działania sprawcy, a także relację między sprawcą a ofiarą. Analiza tych aspektów pozwala lepiej zrozumieć złożoność problemu oraz wskazać, że nie wszystkie zabójstwa mają taki sam charakter i społeczne podłoże.

W ostatniej części rozdziału dokonano przeglądu statystyk dotyczących zabójstw w Polsce w latach 2000-2024, ze szczególnym uwzględnieniem liczby tymczasowo aresztowanych oraz skazanych za przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. W analizie tej zauważono pewne zmiany – w latach 2000-2004 liczba podejrzanych była wzrostowa, a w latach 2020-2024 była spadkowa.

Bibliografia

Akty prawne

1. Dziennik Ustaw. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny (Dz.U. 2024.17 tj. Art. 148, 149, 150, 155).

Publikacje zwarte i artykuły

2. Czabiński J., Zagrożenie karą oraz orzecznictwo za najpoważniejsze przestępstwa w ujęciu międzynarodowym, "Prokuratura i prawo", nr 1/2008, s. 100-107.
3. Gawenda A., *Etiologia popełniania zabójstw przez kobiety*, Wrocław 2014, s. 21.
4. Hanausek T., *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Kraków 1997, s. 39.
5. Hołyst B., Motywy zabójstw, 1965, nr 1, s. 17.
6. Hołyst B., *Psychologia kryminalistyczna*, Warszawa 2004, s. 157.
7. Sąsiada M., *Modus operandi jako środek identyfikacji sprawcy przestępstwa*, Katedra Doktryn Politycznych i Prawnych WPAiE UW, Samorząd Studencki Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008, s. 210-211.
8. Skrzypiński D., Przestępstwo a zabójstwo w ujęciu Psychologicznym, „Kortowski Przegląd Prawniczy”, s. 43-47.
9. Tomaszewski T., Ślady i wzorce, Warszawa 1984, s. 100.

Źródła internetowe

10. Chodyniecki P., „Tillie” Klimek – polska czarna wdowa, *Ciekawostki historyczne*, <https://ciekawostkihistoryczne.pl/2021/09/28/tillie-klimek-polska-czarna-wdowa-ta-psychopatyczna-trucicielka-seryjnie-mordowala-mezow/#:~:text=Prorocze%20sny%20oraz%20tajemnicze%20zgony%20poprzedzone%20ciężkimi,wzajemnością%20-%20ofiara%20strzały%20amora%20padł%20Józef.>
11. Encyklopedia PWN – *Zabójstwo*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/zabojstwo;3999672.html>.
12. Ofeminin.pl, *Opiekunka dusiła, topiła i paliła dzieci żywcem. W piecu znaleźli kości niemowląt*, <https://www.ofeminin.pl/czas-wolny/opiekunka-dusiła-topiła-i-paliła-dzieci-zywcem-w-piecu-znalezli-kosci-niemowlat/378fzrl>.
13. Piasecka-Gabryel J., *Pielęgniarka ze szpitala w Poznaniu gwałcił i mordował. Nadal nie wiadomo, ile osób uśmiercił „Anioł Śmierci”*, <https://nowiny24.pl/pielengniarz-ze-szpitala-w-poznaniu-gwalcil-i-mordowal-nadal-nie-wiadomo-ile-osob-usmiercil-aniol-smierci/ar/c1-17658015>.
14. Służba więzienna, *Statystyka roczna 2000-2004*, <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>.
15. Służba więzienna, *Statystyka roczna 2020-2024*, <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>.